
Θουκυδίδου «Περικλέους Επιτάφιος»

Αρχαία ελληνικά
Γ' Λυκείου

Επιμέλεια: Στεφάνου Δημήτριος

ΚΕΦ. 36 ΚΕΙΜΕΝΟ

Ἄρξομαι δὲ ἀπὸ τῶν προγόνων πρώτων·
δίκαιον γὰρ αὐτοῖς καὶ πρέπον δὲ ἅμα
ἐν τῷ τοιῷδε τὴν τιμὴν ταύτην τῆς
μνήμης δίδοσθαι. τὴν γὰρ χώραν οἱ
αὐτοὶ αἰεὶ οἰκοῦντες διαδοχῇ τῶν
ἐπιγιγνομένων μέχρι τοῦδε ἐλευθέραν
δι' ἄρετὴν παρέδωσαν. καὶ ἐκεῖνοί τε
ἄξιοι ἐπαίνου καὶ ἔτι μᾶλλον οἱ πατέρες
ἡμῶν· κτησάμενοι γὰρ πρὸς οἷς
ἐδέξαντο ὅσπιν ἔχομεν ἀρχὴν οὐκ
ἀπόνως ἡμῖν τοῖς νῦν προσκατέλιπον. τὰ
δὲ πλείω αὐτῆς αὐτοὶ ἡμεῖς οἶδε οἱ νῦν
ἔτι ὄντες μάλιστα ἐν τῇ καθεστηκυίᾳ
ἡλικίᾳ ἐπνυξήσαμεν καὶ τὴν πόλιν τοῖς
πᾶσι παρεσκευάσαμεν καὶ ἐς πόλεμον
καὶ ἐς εἰρήνην αὐταρκεστάτην. ὦν ἐγὼ
τὰ μὲν κατὰ πολέμους ἔργα, οἷς ἕκαστα
ἐκτίθη, ἢ εἴ τι αὐτοὶ ἢ οἱ πατέρες ἡμῶν
βάρβαρον ἢ Ἕλληνα πολέμιον ἐπιόντα
προθύμως ἡμυνάμεθα, μακρηγορεῖν ἐν
εἰδόσιν οὐ βουλόμενος ἑάσω· ἀπὸ δὲ
οἷας τε ἐπιτηδεύσεως ἥλθομεν ἐπ' αὐτὰ
καὶ μεθ' οἷας πολιτείας καὶ τρόπων ἐξ
οἷων μεγάλα ἐγένετο, ταῦτα δηλώσας
πρῶτον εἶμι καὶ ἐπὶ τὸν τῶνδε
ἔπαινον, νομίζων ἐπὶ τε τῷ παρόντι οὐκ
ἂν ἀπρεπῆ λεχθῆναι αὐτὰ καὶ τὸν πάντα
ὄμιλον καὶ ἀστῶν καὶ ξένων ζύμφορον
εἶναι ἐπακοῦσαι αὐτῶν.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

ΚΕΦ. 36.Θα αρχίσω (τον έπαινο) από
τους προγόνους πρώτα: γιατί είναι
δίκαιο και ταιριαστό συγχρόνως σε
περίπτωση όπως η σημερινή να δίνεται σ
αυτούς η τιμή αυτή της μνημόνευσης.
Γιατί κατοικώντας τη χώρα οι ίδιοι πάντα
καθώς η μια γενιά διαδεχόταν την άλλη
μέχρι σήμερα την παρέδωσαν ελεύθερη
με την ανδρεία τους.
Και εκείνοι είναι άξιοι επαίνου και ακόμη
περισσότερο οι πατέρες μας: γιατί αφού
απέκτησαν με πολύ κόπο κοντά σε
εκείνα που κληρονόμησαν, όση εξουσία
έχουμε, την άφησαν μαζί με εκείνα σε
μας τους τωρινούς. Την πιο πέρα, όμως,
ανάπτυξη της εμείς πάλι οι ίδιοι, αυτοί
εδώ που βρισκόμαστε τώρα ακόμη λίγο
πολύ στην ώριμη ηλικία, αυξήσαμε
περισσότερο κι ετοιμάσαμε την πόλη
ώστε να είναι απόλυτα αυτάρκης σε όλα
και για πόλεμο και για ειρήνη. Αυτών
εγώ τα πολεμικά κατορθώματα, με τα
οποία αποκτήθηκε το καθένα, ή αν
κάποτε εμείς οι ίδιοι ή οι πατέρες μας
αποκρούσαμε θαρραλέα κάποιον εχθρό
επιδρομέα βάρβαρο ή Έλληνα, θα τα
παραλείψω, επειδή δεν θέλω να
μακρηγορώ σ` ανθρώπους που τα
ξέρουν.
Από ποιες αρχές, όμως, φθάσαμε σ`
αυτήν την ακμή και με ποιο πολίτευμα
και με ποιους τρόπους ζωής έγιναν αυτά
μεγάλα, αυτά αφού παρουσιάσω πρώτα,
θα προχωρήσω και στον έπαινο αυτών
εδώ, γιατί νομίζω πως στην περίπτωση
μας θα ήταν πολύ ταιριαστά να
ειπωθούν αυτά και πως είναι ωφέλιμο
όλο το συγκεντρωμένο πλήθος και των
πολιτών και των ξένων να τα ακούσει.

ΚΕΦ. 37 ΚΕΙΜΕΝΟ

Ἐχρώμεθα γὰρ πολιτεία οὐ ζηλούσῃ τοὺς
τῶν πέλας
νόμους, παράδειγμα δὲ μᾶλλον αὐτοὶ
ὄντες πισὶν ἢ μιμού-
μενοι ἑτέρους. καὶ ὄνομα μὲν διὰ τὸ μὴ
ἔς ὀλίγους ἀλλ'
ἔς πλείονας οἰκεῖν δημοκρατία κέκληται·

μέτεστι δὲ κατὰ
μὲν τοὺς νόμους πρὸς τὰ ἴδια διάφορα
πᾶσι τὸ ἴσον, κατὰ
δὲ τὴν ἀξίωσιν, ὡς ἕκαστος ἔν τῳ
εὐδοκιμεῖ, οὐκ ἀπὸ μέρους
τὸ πλεον ἔς τὰ κοινὰ ἢ ἀπ' ἀρετῆς
προτιμᾶται, οὐδ' αὖ
κατὰ πενίαν, ἔχων γέ τι ἀγαθὸν δρᾶσαι
τὴν πόλιν, ἀξιώ-
ματος ἀφανεία κεκώλυται. ἐλευθέρως
δὲ τὰ τε πρὸς τὸ
κοινὸν πολιτεύομεν καὶ ἔς τὴν πρὸς
ἀλλήλους τῶν καθ'
ἡμέραν ἐπιτηδευμάτων ὑποψίαν, οὐ δι'
ὀργῆς τὸν πέλας, εἰ
καθ' ἡδονὴν τι δρᾷ, ἔχοντες, οὐδὲ
ἀζημίους μὲν, λυπηρὰς δὲ
τῇ ὄψει ἀχθηδόνως προστιθέμενοι.
ἀνεπαχθῶς δὲ τὰ ἴδια
προσομιλοῦντες τὰ δημόσια διὰ δέος
μάλιστα οὐ παρανο-
μοῦμεν, τῶν τε αἰεὶ ἐν ἀρχῇ ὄντων
ἀκροάσει καὶ τῶν νόμων,
καὶ μάλιστα αὐτῶν ὅσοι τε ἐπ' ὠφελίᾳ
τῶν ἀδικουμένων
κεῖνται καὶ ὅσοι ἄγραφοι ὄντες
αἰσχύνῃ ὁμολογουμένην
φέρουσιν.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

ΚΕΦ. 37. Το πολίτευμα που έχουμε δεν
αντιγράφει τους νόμους των άλλων,
αλλά αντίθετα εμείς οι ίδιοι είμαστε
περισσότερο παράδειγμα σε μερικούς
παρά μιμητές άλλων.
Και ως προς το όνομά του ονομάζεται
δημοκρατία, επειδή η εξουσία δε
βρίσκεται στα χέρια των ολιγαρχικών,
αλλά του δήμου.
Όλοι έχουν τα ίδια δικαιώματα σχετικά
με τις ιδιωτικές διαφορές απέναντι
στους νόμους, για την προσωπική όμως
επιβολή, ανάλογα με το πώς διακρίνεται
ο καθένας σε κάποιο τομέα, προτιμάται
στα δημόσια αξιώματα, όχι τόσο από τη
σειρά, όσο από την ικανότητά (του), ούτε
πάλι αν κάποιος είναι φτωχός, εφόσον
μπορεί να κάνει κάτι καλό στην πόλη,
εμποδίζεται από την ασημότητα της
κοινωνικής του θέσης. Τις σχέσεις μας
με την πολιτεία τις διέπει η ελευθερία
και είμαστε απαλλαγμένοι από
καχυποψία μεταξύ μας στις καθημερινές
μας απασχολήσεις και δεν
αγανακτούμε με το γείτονά μας, αν
κάνει κάτι όπως του αρέσει, ούτε
παίρνουμε το ύφος πειραγμένου,
πράγμα που βέβαια δεν επιφέρει ποινή,
είναι όμως δυσάρεστο.
Και ενώ στις ιδιωτικές μας σχέσεις δεν
ενοχλούμε ο ένας τον άλλο, στη
δημόσια ζωή από εσωτερικό σεβασμό
δεν παραβιάζουμε τους νόμους, από
υπακοή σ' αυτούς που κάθε φορά
διοικούν την πόλη και στους νόμους
και ιδιαίτερα σ' εκείνους απ' αυτούς που
ισχύουν για την προστασία των
αδικημένων και σε όσους, αν και
άγραφοι, φέρνουν ντροπή
αναμφισβήτητη.

ΚΕΦ. 38 ΚΕΙΜΕΝΟ

Ἐκαὶ μὴν καὶ τῶν πόνων πλείστας
ἀναπαύλας τῇ γνώμῃ
ἐπορισάμεθα, ἀγῶσι
μέν γε καὶ θυσίαις διητησίοις
νομίζοντες,

ἰδίαις δὲ κατασκευαῖς εὐπρεπέσιν, ὧν
καθ' ἡμέραν ἢ τέρψις
τὸ λυπηρὸν ἐκπλήσσει.

ἐπεσέρχεται δὲ διὰ μέγεθος τῆς
πόλεως ἐκ πάσης γῆς τὰ πάντα, καὶ
ξυμβαίνει ἡμῖν μηδὲν
οἰκιοτέρῃ τῇ ἀπολαύσει τὰ αὐτοῦ ἀγαθὰ
γιγνόμενα καρποῦ-
σθαι ἢ καὶ τὰ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

ΚΕΦ. 38.Και πέρα ἀπ' αὐτὰ φροντίσαμε
καὶ βρήκαμε γιὰ τὸ πνεῦμα μας πάρα
πολλοὺς τρόπους ξεκούρασης ἀπὸ τοὺς
κόπους ἔχοντας τὴ συνήθεια νὰ
τελούμε ἀγῶνες καὶ γιορτές με θυσίες
ποὺ καλύπτουν ολόκληρο τὸν χρόνο

καὶ ἔχουμε ὁ καθένας
μας καλοσυγυρισμένα νοικοκυριά, τῶν
οποίων ἡ καθημερινή ευχαρίστηση
διώχνει μακριὰ τὴ λύπη.

Εἰσάγονται ἐπίσης, ἐξαιτίας τῆς δυνάμης
τῆς πόλης μας τὰ πάντα ἀπὸ κάθε μέρος
τῆς γῆς, καὶ συμβαίνει σ' ἐμὰς νὰ
ἀπολαμβάνουμε τὰ ἀγαθὰ ποὺ
παράγονται ἐδῶ με τὴν ἴδια ευκολία (με
τὴν ὁποία ἀπολαμβάνουμε) καὶ τὰ ἀγαθὰ
τῶν ἄλλων ἀνθρώπων.

ΚΕΦ. 39 ΚΕΙΜΕΝΟ

Ἰδιαίτερον δὲ καὶ ταῖς τῶν
πολεμικῶν μελέταις τῶν
ἐναντίων τοῖσδε. τὴν τε γὰρ πόλιν
κοινὴν παρέχομεν, καὶ
οὐκ ἔστιν ὅτε ξηνηλασίαις ἀπειργομέν
τινα ἢ μαθήματος ἢ
θεάματος, ὃ μὴ κρυφθὲν ἂν τις τῶν
πολεμίων ἰδὼν ὠφελή-
θειή,
πιστεύοντες οὐ ταῖς παρασκευαῖς τὸ
πλέον καὶ ἀπάταις
ἢ τῷ ἀφ' ἡμῶν αὐτῶν ἐς τὰ ἔργα
εὐψύχῳ·
καὶ ἐν ταῖς
παιδείαις οἱ μὲν ἐπιπόνῳ ἀσκήσει εὐθύς
νέοι ὄντες τὸ ἀν-
δρεῖον μετέρχονται, ἡμεῖς δὲ ἀνειμένως
δαιτώμενοι οὐδὲν
ἦσσαν ἐπὶ τοὺς ἰσοπαλεῖς κινδύνους
χωροῦμεν. τεκμήριον
δὲ· οὔτε γὰρ Λακεδαιμόνιοι καθ'
ἑαυτοῦς, μετὰ πάντων δὲ
ἐς τὴν γῆν ἡμῶν στρατεύουσι, τὴν τε τῶν
πέλας αὐτοὶ
ἐπελθόντες οὐ χαλεπῶς ἐν τῇ ἀλλοτρίᾳ
τοῦς περὶ τῶν
οἰκείων ἀμυνομένους μαχόμενοι τὰ
πλείω κρατοῦμεν. ἀθρόα
τε τῇ δυνάμει ἡμῶν οὐδεὶς πω πολέμιος
ἐνέτυχε διὰ τὴν τοῦ
ναυτικοῦ τε ἅμα ἐπιμέλειαν καὶ τὴν ἐν τῇ
γῆ ἐπὶ πολλὰ
ἡμῶν αὐτῶν ἐπίπεμψιν· ἦν δὲ που μορίῳ
τινὶ προσμειξῶσι,
κρατήσαντές τέ τινας ἡμῶν πάντας
αὐχοῦσιν ἀπεῶσθαι καὶ
νικηθέντες ὑφ' ἀπάντων ἡσῆσθαι.
καίτοι εἰ ῥαθυμῖα μᾶλ-
λον ἢ πόνων μελέτη καὶ μὴ μετὰ νόμων
τὸ πλέον ἢ τρόπων
ἀνδρείας ἐθέλομεν κινδυνεύειν,
περιγίγνεται ἡμῖν τοῖς τε
μέλλουσιν ἀλγεινοῖς μὴ προκάμνειν,
καὶ ἐς αὐτὰ ἐλθοῦσι
μὴ ἀτολμοτέρους τῶν αἰεὶ μοχθούτων
φαίνεσθαι, καὶ ἔν
τε τούτοις τὴν πόλιν ἀξίαν εἶναι
θαυμάζεσθαι καὶ ἔτι ἐν
ἄλλοις.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

ΚΕΦ. 39. Διαφέρουμε, επίσης, από τους
αντιπάλους μας και στην πολεμική
εκπαίδευση στα εἰς. Την πόλη μας,
δηλαδή, την έχουμε ανοικτή σε όλους
και ποτέ με απελάσεις ξένων δεν
εμποδίζουμε κάποιον ή από μάθημα ή
από θέαμα, το οποίο, αν δεν το κρύβαμε
και το έβλεπε κάποιος από τους
εχθρούς, θα μπορούσε να ωφεληθεί,
γιατί έχουμε εμπιστοσύνη όχι τόσο στις
ετοιμασίες και τα τεχνάσματα, όσο στην
προσωπική μας ευψυχία την ώρα της
μάχης. Και στο εκπαιδευτικό σύστημα
εκείνοι από τη μια με επίπονη άσκηση
από την παιδική τους ηλικία επιδιώκουν
να γίνουν ανδρείοι, ενώ εμεῖς, αν και
ζούμε άνετα, με όχι κατώτερο φρόνημα
βαδίζουμε σε κινδύνους το ίδιο
μεγάλους. Και νά η απόδειξη: οι
Λακεδαιμόνιοι, δηλαδή, όχι μόνοι τους,
αλλά μαζί με όλους τους συμμάχους
τους εκστρατεύουν κατά της χώρας μας,
ενώ εμεῖς μόνοι μας, όταν εισβάλουμε
στη χώρα των άλλων, αν και πολεμάμε
σε ξένη γη, εύκολα τις περισσότερες
φορές νικάμε αυτούς που αμύνονται για
τη σωτηρία της χώρας τους. Και κανείς
μέχρι τώρα εχθρός δεν αντιμετώπισε τη
δύναμή μας συγκεντρωμένη, γιατί
ταυτόχρονα και το ναυτικό φροντίζουμε
και επειδή σε πολλά μέρη της στεριάς
στέλνουμε στρατό από εμάς τους ίδιους.
Κι αν κάπου συγκρουστούν με ένα
μέρος (από το στρατό μας), αν νικήσουν
μερικούς από εμάς, καυχώνται ότι όλους
μάς έχουν τρέψει σε φυγή, αν πάλι
νικηθούν (ισχυρίζονται) ότι έχουν
νικηθεί από όλους μας. Και όμως, αν
ριχνόμαστε πρόθυμοι στον κίνδυνο
ζώντας ανέμελα και όχι με επίπονη
άσκηση και με ανδρεία που δεν πηγάζει
τόσο από το νόμο, όσο από τον τρόπο
της ζωής μας, μένει σε μας κέρδος να
μην κουραζόμαστε προκαταβολικά για
τις δύσκολες στιγμές που είναι να
έρθουν και, όταν έρθουμε σ' αυτές να
μη φαινόμαστε λιγότερο τολμηροί από
αυτούς που πασχίζουν αδιάκοπα, και για
αυτά λέω ότι η πόλη μας είναι άξια να
θαυμάζεται και για άλλα ακόμη.

ΚΕΦ. 40 ΚΕΙΜΕΝΟ

Ἴφιλοκαλοῦμέν τε γὰρ μετ' εὐτελείας καὶ φιλοσοφοῦμεν ἄνευ μαλακίας· πλοῦτῳ τε ἔργου μᾶλλον καιρῷ ἢ λόγου κόμπῳ χρώμεθα, καὶ τὸ πένεσθαι οὐκ ὁμολογεῖν τινὶ αἰσχρόν,

ἀλλὰ μὴ διαφεύγειν ἔργῳ αἴσχιον. ἔνι τε τοῖς αὐτοῖς οἰκείῳν ἅμα καὶ πολιτικῶν ἐπιμέλεια, καὶ ἑτέροις πρὸς ἔργα τετραμμένοις τὰ πολιτικὰ μὴ ἐνδεῶς γνῶναι· μόνοι γὰρ τὸν τε μηδὲν τῶνδε μετέχοντα οὐκ ἀπράγμονα, ἀλλ' ἀχρεῖον νομίζομεν, καὶ οἱ αὐτοὶ ἥτοι κρίνομέν γε ἢ ἐνθυμούμεθα ὀρθῶς τὰ πράγματα, οὐ τοὺς λόγους τοῖς ἔργοις βλάβην ἠγούμενοι, ἀλλὰ μὴ προδιδαχθῆναι μᾶλλον λόγῳ πρότερον ἢ ἐπὶ ᾧ δεῖ ἔργῳ ἔλθεῖν. διαφερόντως γὰρ δὴ καὶ τόδε ἔχομεν ὥστε τολμᾶν τε οἱ αὐτοὶ μάλιστα καὶ περὶ ὧν ἐπιχειρήσομεν ἐκλογίζεσθαι· ὁ τοῖς ἄλλοις ἀμαθία μὲν θράσος, λογισμὸς δὲ ὄκνον φέρει. κράτιστοι δ' ἂν τὴν ψυχὴν δικαίως κριθεῖεν οἱ τὰ τε δεινὰ καὶ ἡδέα σαφέστατα γινώσκοντες καὶ διὰ ταῦτα μὴ ἀποτρεπόμενοι ἐκ τῶν κινδύνων. καὶ τὰ ἐς ἀρετὴν ἐννητιώμεθα τοῖς πολλοῖς· οὐ γὰρ πάσχοντες εὔ, ἀλλὰ δρώντες κτώμεθα τοὺς φίλους. βεβαιότερος δὲ ὁ δράσας τὴν χάριν ὥστε ὀφειλομένην δι' εὐνοίας ᾧ δέδωκε σῶζειν· ὁ δὲ ἀντοφείλων ἀμβλύτερος, εἰδὼς οὐκ ἐς χάριν, ἀλλ' ἐς ὀφείλημα τὴν ἀρετὴν ἀποδώσων. καὶ μόνοι οὐ τοῦ συμφέροντος μᾶλλον λογισμῷ ἢ τῆς ἐλευθερίας τῷ πιστῷ ἀδεῶς τινὰ ὠφελοῦμεν.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

ΚΕΦ. 40. Αγαπάμε το ωραίο με λιτότητα και καλλιεργούμε το πνεύμα μας χωρίς μαλθακότητα και χρησιμοποιούμε τον πλούτο πιο πολύ για να έχουμε τη δυνατότητα για κάποιο ἔργο παρά για κομπορρημοσύνη και το να παραδέχεται κανείς τη φτώχεια του δεν το θεωρούμε ντροπή, αλλά αντίθετα, (θεωρούμε) ὅτι είναι μεγαλύτερη ντροπή το να μην προσπαθεί να ξεφύγει ἀπ' αυτή με την εργασία. Και συμβαίνει εμεῖς οἱ ἴδιοι να φροντίζουμε για τις δικές μας υποθέσεις και μαζί για τις δημόσιες και ενώ ο καθένας μας καταγίνεται με διαφορετική απασχόληση (συμβαίνει) να γνωρίζουμε ικανοποιητικά τα πολιτικά ζητήματα γιατί μόνο εμεῖς αὐτόν που δε συμμετέχει καθόλου σ' αὐτά τον θεωρούμε ὄχι φιλήσυχο αλλά ἀχρηστο, και οἱ ἴδιοι ἢ διατυπώνουμε ὀρθές σκέψεις ἢ συλλογιζόμαστε σωστά για τις υποθέσεις της πόλεως, γιατί δεν θεωρούμε τα λόγια ζημιά για τα ἔργα, αλλά περισσότερο το να μη διαφωτιστούμε προηγουμένως με το λόγο, πριν προβούμε σε ενέργειες για ὅσα πρέπει (να γίνουν). Γιατί και σε τούτο αληθινὰ ξεχωρίζουμε πολύ, ὥστε εμεῖς οἱ ἴδιοι να τολμούμε να υπολογίζουμε με ακρίβεια τις συνέπειες αὐτῶν που πρόκειται να επιχειρήσουμε ἔνώ, αντίθετα, στους ἄλλους η ἀγνοια φέρνει ἀλόγιστο θάρρος, ενώ η σκέψη δειλία. Και πάρα πολύ δυνατοὶ στην ψυχὴ δίκαια μπορούν να θεωρηθῶν αὐτοὶ που γνωρίζουν με ἀπόλυτη σαφήνεια και τους κινδύνους του πολέμου και τις απολαύσεις της εἰρήνης και ὁμως δεν προσπαθοῦν να αποφύγουν τους κινδύνους.

Και στην ευεργετική διάθεση είμαστε αντίθετοι με τους πολλούς γιατί αποκτάμε τους φίλους ὄχι με το να ευεργετούμαστε, αλλά με το να ευεργετούμε. Και είναι ο ευεργέτης πιο σταθερός φίλος, εφόσον επιδιώκει να παραμένει η ευγνωμοσύνη του ευεργετημένου με τη συμπάθεια που δείχνει σ' αὐτόν, ενώ ο ευεργετημένος είναι πιο απρόθυμος φίλος, γιατί γνωρίζει ὅτι θα ανταποδώσει την ευεργεσία ὄχι για να του χρωστούν ευγνωμοσύνη αλλά για ἐξόφληση χρέους. Και μόνο εμεῖς ὠφελοῦμε τον καθένα ἀφοβα ὄχι τόσο ἀπὸ υπολογισμό του συμφέροντος μας, ὅσο ἀπὸ φιλελεύθερο φρόνημα.

ΚΕΦ. 41 ΚΕΙΜΕΝΟ

Ἐυνελών τε λέγω τήν τε πᾶσαν πόλιν τῆς Ἑλλάδος
παίδευσιν εἶναι καὶ καθ' ἕκαστον δοκεῖν ἄν μοι
τὸν αὐτὸν
ἄνδρα παρ' ἡμῶν ἐπὶ πλεῖστ' ἂν εἶδῃ καὶ μετὰ
χαρίτων
μάλιστ' ἂν εὐτραπέλως τὸ σῶμα αὐταρκες
παρέχεσθαι. καὶ
ὥς οὐ λόγων ἐν τῷ παρόντι κόμπος τάδε
μᾶλλον ἢ ἔργων
ἔστιν ἀλήθεια, αὐτὴ ἡ δύναμις τῆς πόλεως, ἦν
ἀπὸ τῶνδε
τῶν τρόπων ἐκτεσάμεθα, σημαίνει. μόνη γὰρ
τῶν νῦν ἀκοῆς κρείστων ἐς πείραν ἔρχεται, καὶ
μόνη οὔτε τῷ πολε-
μίῳ ἐπελθόντι ἀγανάκτησιν ἔχει ὑφ' οἴων
κακοπαθεῖ οὔτε
τῷ ὑπηκόῳ κατάμεμπιν ὥς οὐκ ὑπ' ἀξίων
ἄρχεται. μετὰ
μεγάλων δὲ σημείων καὶ οὐ δὴ τοι ἀμάρτυρόν
γε τὴν δύναμιν
παρασχόμενοι τοῖς τε νῦν καὶ τοῖς ἔπειτα
θαυμασθησόμεθα,
καὶ οὐδὲν προσδεόμενοι οὔτε Ὀμήρου
ἐπαινέτου οὔτε ὅστις
ἔπεσι μὲν τὸ αὐτίκα τέρψει, τῶν δ' ἔργων τὴν
ὑπόνοιαν ἢ
ἀλήθεια βλάψει,

ἀλλὰ πᾶσαν μὲν θάλασσαν καὶ γῆν ἐσβατὸν
τῇ ἡμετέρᾳ τόλμῃ καταναγκάσαντες γενέσθαι,
πανταχοῦ δὲ
μνημεῖα κακῶν τε καγαθῶν αἰδία
ξυγκατοικίσαντες. περὶ
τοιαύτης οὖν πόλεως οἶδε τε γενναίως
δικαιοῦντες μὴ ἀφαι-
ρεθῆναι αὐτὴν μαχόμενοι ἐτελεύτησαν, καὶ τῶν
λειπομένων
πάντα τινὰ εἰκὸς ἐθέλιν ὑπὲρ αὐτῆς κάμνειν.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

ΚΕΦ. 41. Συνοψίζοντας λέω ότι και η πόλη μας σε όλες τις εκδηλώσεις της είναι σχολείο της Ελλάδας και ο κάθε πολίτης από μας, ως άτομο, μου φαίνεται πως μπορεί να παρουσιάσει με χάρη και επιδεξιότητα τον εαυτό του αυτοδύναμο σε πάρα πολλές δραστηριότητες.

Και ότι αυτά που λέω δεν είναι τόσο καυχσιολογίες που τις επιβάλλει η περίσταση αλλά πραγματική αλήθεια, το φανερώνει η ίδια η δύναμη της πόλης μας που την αποκτήσαμε μ' αυτούς τους τρόπους ζωής. Γιατί μόνη από τις τωρινές πόλεις βγαίνει από τη δοκιμασία ανώτερη από τη φήμη της και μόνη αυτή ούτε στον εχθρό, όταν έρθει εναντίον της, δίνει το δικαίωμα να αγανακτήσει από τι (ανάξιους) εχθρούς νικιέται, ούτε στους συμμάχους (δίνει το δικαίωμα) να παραπονεθούν ότι δήθεν εξουσιάζονται από ανάξιους. Και επειδή παρουσιάσαμε τη δύναμή μας με σπουδαίες απτές αποδείξεις και βέβαια όχι χωρίς μάρτυρες, θα είμαστε αντικείμενα θαυμασμού και από τους τωρινούς και από τους μεταγενέστερους, χωρίς να έχουμε καθόλου ανάγκη ούτε από έναν Όμηρο, για να μας υμνήσει, ούτε (από κάποιον άλλο) ο οποίος με τα λόγια του θα δώσει μια πρόσκαιρη χαρά, την ιδέα όμως που θα σχηματισθεί (αργότερα) για τα έργα μας θα την ζημιώσει η αλήθεια, αλλά επειδή αναγκάσαμε με την τόλμη μας κάθε θάλασσα και στεριά να γίνει πέρασμά μας, αφού ιδρύσαμε παντού μνημεία αιώνια και για τις συμφορές και για τις νίκες μας.

Για μια τέτοια λοιπόν πόλη και αυτοί εδώ πέθαναν πολεμώντας γενναία, πιστεύοντας ότι ήταν καθήκον τους να μη καθεί αυτή. Και είναι φυσικό ο καθένας απ' όσους μένουν στη ζωή με προθυμία να μοχθεί για χάρη της.

ΚΕΦ. 42 ΚΕΙΜΕΝΟ

Δι' ὃ δὴ καὶ ἐμήκυνα τὰ περὶ τῆς πόλεως, διδασκαλίαν τε ποιούμενος μὴ περὶ ἴσου ἡμῖν εἶναι τὸν ἀγῶνα καὶ οἷς τῶνδε μὴδὲν ὑπάρχει ὁμοίως, καὶ τὴν εὐλογίαν ἅμα ἐφ' οἷς νῦν λέγω φανεράν σημείοις καθιστάς. καὶ εἴρηται αὐτῆς τὰ μέγιστα· ἃ γὰρ τὴν πόλιν ὕμνησα, αἱ τῶνδε καὶ τῶν τοιῶνδε ἀρεταὶ ἐκόσμησαν, καὶ οὐκ ἂν πολλοῖς τῶν Ἑλλήνων ἰσόρροπος ὥσπερ τῶνδε ὁ λόγος τῶν ἔργων φανεῖν. δοκεῖ δέ μοι δηλοῦν ἀνδρὸς ἀρετὴν πρώτη τε μνύουσα καὶ τελευταία βεβαιοῦσα ἢ νῦν τῶνδε καταστροφή. καὶ γὰρ τοῖς τᾶλλα χεῖροσι δίκαιον τὴν ἐς τοὺς πολέμους ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἀνδραγαθίαν προτίθεσθαι· ἀγαθῶ γὰρ κακὸν ἀφανίσαντες κοινῶς μᾶλλον ὠφέλησαν ἢ ἐκ τῶν ἰδίων ἔβλαψαν. τῶνδε δὲ οὔτε πλοῦτου τις τὴν ἔτι ἀπόλαυσιν προτιμήσας ἐμαλακίσθη οὔτε πενίας ἐλπίδι, ὡς κἂν ἔτι διαφυγῶν αὐτὴν πλουτήσειεν, ἀναβολὴν τοῦ δεινοῦ ἐποιήσατο· τὴν δὲ τῶν ἐναντίων τιμωρίαν ποθεινοτέραν αὐτῶν λαβόντες καὶ κινδύων ἅμα τόνδε κάλλιστον νομίσαντες ἐβουλήθησαν μετ' αὐτοῦ τοὺς μὲν τιμωρεῖσθαι, τῶν δὲ ἐφίεσθαι, ἐλπίδι μὲν τὸ ἀφανὲς τοῦ κατορθώσειν ἐπιτρέψαντες, ἔργῳ δὲ περὶ τοῦ ἤδη ὀρωμένου σφίσι αὐτοῖς ἀξιοῦντες πεποιθέναί, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ἀμύνεσθαι καὶ παθεῖν μᾶλλον ἠγασάμενοι ἢ [τὸ] ἐνδόντες σώζεσθαι, τὸ μὲν αἰσχρὸν τοῦ λόγου ἔφυγον, τὸ δ' ἔργον τῷ σώματι ὑπέμειναν καὶ δι' ἐλαχίστου καιροῦ τύχης ἅμα ἀκμῆ τῆς δόξης μᾶλλον ἢ τοῦ δέους ἀππλλάγησαν.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

ΚΕΦ. 42. Γι' αυτό, λοιπόν, και ανέπτυξα σε μάκρος τα σχετικά με την πόλη, γιατί θέλησα να κάνω κατανοητό ότι δεν αγωνιζόμαστε για πράγματα ίσης σημασίας εμείς και όσοι δεν έχουν τίποτα από αυτά ὁμοιο και συγχρόνως επειδή τον ἔπαινο (αυτῶν) προς τιμὴ των οποίων τώρα μιλάω, ἠθέλα να τον κάνω φανερό με αποδείξεις. Και πραγματικά ἔχουν ειπωθεῖ τα σπουδαιότερα σημεία αὐτοῦ του ἐπαίνου. Γιατί τα ἀνδραγαθήματα αὐτῶν ἐδῶ και των ὁμοίων τους στόλισαν τὴν πόλη με ὅσα ἐγὼ τὴν ὕμνησα και δεν θα φαινόταν για πολλοὺς ἀπὸ τους Ἕλληνες, ὅπως ακριβῶς για αὐτοὺς ἐδῶ, ο λόγος ἰσοδύναμος με τα ἔργα.

Και νομίζω πως ο τωρινὸς θάνατος αὐτῶν ἐδῶ φανερώνει τὴν ἀνδρεία του καθενός, εἴτε αὐτὸς εἶναι το πρώτο τῆς φανέρωμα εἴτε η τελικὴ τῆς ἐπισφράγιση. Πραγματικά και στην περίπτωση ὄσων ἀπὸ κάθε ἄλλη ἀποψη εἶναι κακοί, εἶναι δίκαιο να κρίνεται σπουδαιότερη η ἀνδραγαθία τους στους πολέμους για χάρη τῆς πατρίδας. Γιατί αφοῦ με τὴν ἀνδραγαθία τους ξέπλυναν το νηθικὸ παράπτωμα, πιο πολὺ ὠφέλησαν τὴν κοινὴ υπόθεση παρά ἐβλάψαν με τα προσωπικά τους παραπτώματα. Ἀπὸ αὐτοὺς ἐδῶ οὔτε κανεῖς ἐδείξε δειλία, επειδή προτίμησε τὴν ἀπόλαυση τοῦ πλοῦτου για περισσότερο χρόνο, οὔτε ἀπὸ τὴν ἐλπίδα που διασώζει η φτώχεια, ὅτι δηλαδή, αν ξέφευγε και αὐτὴ τὴ φορά ἀπ' αὐτὴν, θα μπορούσε και να πλουτίσει, προσπάθησε να αναβάλει τὸν κίνδυνο. Ἀντίθετα, επειδή θεώρησαν τὴν τιμωρία των ἐχθρῶν πιο ποθητὴ ἀπὸ αὐτά και επειδή ταυτόχρονα ἔκριναν, ὅτι αὐτὸς ἐδῶ εἶναι ο ωραιότερος ἀπὸ τους κινδύνους, θέλησαν , ἀντιμετωπίζοντάς τον, τούτους να τους ἐκδικηθοῦν, ἐκεῖνα να τα ἐπιθυμοῦν, γιατί ἐμπιστεῦθηκαν τὴν ἀβέβαιη ἐκβάση τοῦ ἀγῶνα στην ἐλπίδα, θεωρούσαν ὁμως ὑποχρέωσή τους μέσα στη μάχη να στηριχθοῦν στον εαυτὸ τους σχετικά μ' αὐτό που εἶχαν μπροστά στα μάτια τους και μέσα στη μάχη επειδή προτίμησαν να αγωνισθοῦν και να πεθάνουν παρά να υποχωρήσουν και να σωθοῦν,

ἀπέφυγαν τὴν ντροπὴ να τους λένε δειλοὺς, ἀνέλαβαν ὁμως τὸν ἀγῶνα δίνοντας τὴ ζωή τους και σε ἐλάχιστη κρίσιμη ὥρα καθὼς κρινόταν ἀπὸ τὴν τύχη η ζωή τους, ἀπαλλάχτηκαν ἀπὸ τὴν κατηγορία ὅτι νιώθουν φόβο περισσότερο παρά ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν φόβο.